

Hartelijk dank voor de uitnodiging, door Henk van de Belt namens het organiserend comité aan mij gericht, om hier te spreken. Een uitnodiging die ik niet zondermeer aanvaardde. Bezwaard als ik mij voelde: het hoort hier niet te gaan over 'hulpverleners'. We herdenken hier dat er grote offers zijn gebracht. Niet door hulpverleners maar door bewoners van deze prachtige plek, die familieleden zijn verloren op die gedenkwaardige, gruwelijke 3 oktober 1992.

En toch heb ik de uitnodiging aanvaard. Ten eerste omdat ik mij vereerd voel hier te mogen spreken. En vooral omdat ik, 33 jaar verder in de tijd, steeds meer parallellen zie tussen de beleving van iedere betrokkene van die gebeurtenis van toen. Ik kom daar aan het eind van mijn speech op terug...

...maar daarmee ga ik toch even schetsen wat mijn herinneringen aan de gebeurtenis van toen zijn. En van de periode daarna.

Ik etaleer hier MIJN herinneringen, maar deze vermengen zich als vanzelf met de herinneringen van ieder hier aanwezig. Allemaal hebben we een eigen 'beleving' van de gebeurtenis van toen. En op een of andere manier komt het allemaal bij elkaar.

Ik was met mijn gezin op visite bij mijn ouders in Alphen aan den Rijn. Ik was lid van het brandweerkorps Lissbroek, onderdeel van Haarlemmermeer. En mijn pieper begon te 'riedelen'. Tooncodes die duidelijk maakten dat er meerdere korpsen gealarmeerd waren. Maar ik ontving geen woordelijke teksten, omdat ik te ver van de alarmcentrale was. Raar, zoveel meldingen op zondagavond. Ik was in Alphen met mijn vrouw, m'n oudste zoontje van bijna drie en de net-geboren tweede. Zelf was ik 35...

...en toen ineens die onderbreking van Studio Sport met 'het' nieuws. De drang om naar huis te gaan was hierna groot. Het idee elk moment ook opgeroepen te kunnen worden, net als de vele korpsen die al onderweg waren. En toch gebeurde dat niet.

De maandag erna was ik gewoon aan het werk. En toen kwam die oproep wel. Niet via de pieper maar telefonisch: of we een 'reddingspeloton' wilden vormen. Om vijf uur maandagmiddag werden we achterop open vrachtwagens vanuit Hoofddorp naar de Bijlmer gereden.

Die eerste aanblik zal ik nooit vergeten. De nog steeds brandende appartementen op de bovenste verdiepingen en een enorme berg puin in het midden. De hijskraan van Saan links ernaast die brandweercollega's naar boven hees. En de stille zwijgzaamheid waarin tientallen collega's aan het werk waren.

De tent van het Leger des Heils waar tussen het werken door koffie en broodjes werden verzorgd. Het werd onze opdracht 'slachtoffers te zoeken' met als aanvullende opdracht dat we ook 'vliegtuigonderdelen' apart moesten verzamelen en 'persoonlijke bezittingen'. En nee, de details van toen dragen niet bij aan het herdenken van nu. Die zijn voor altijd in mijn geheugen gegrift maar laat ik hier achterwege. Maar het was een surrealistische wereld...

...dinsdagochtend vroeg naar huis, en weer gewoon aan het werk. Dinsdagmiddag wéér voor een nacht erheen. Er brandde niets meer toen, maar de 'puinhoop' leek nauwelijks geslonken. Weer verder met dezelfde opdracht.

Het wonderlijke is dat je op dat moment het besef hebt dat je 'de geschiedenis' in stapt. Je wéét dat dit groot, heftig en ernstig is en dat dit tot het collectieve geheugen van Nederland gaat behoren. Maar je hebt als hulpverlener ook een raar gevoel van trots je rol te mógen vervullen. Aan de ene kant is dat goed. Het stelt je in staat dat te doen wat nodig is. Maar het creëert ook afstand. Het werkelijk besef van wat hier ánderen is overkomen lijkt eerst nog wat aan de zijlijn te blijven.

Een pijnlijk punt is dan ook dat er in de jaren na de ramp veel onrust is ontstaan als gevolg van onwetendheid en geruchten. En dát plaatste de ramp voor de hulpverleners ook ineens in een heel ander perspectief: wat is ONS overkomen? Een rol die je niet wilt, maar die toch onzekerheid en angst geeft. Ik heb het dan natuurlijk over de geruchtenstroom met betrekking tot de lading en alle onduidelijkheid waarmee de nasleep van de ramp omgeven was.

Mij is nog niet zo lang geleden de vraag gesteld of het mogelijk is om PTSS op te lopen door bepaalde gedachten en herinneringen, zelfs als het niet zeker is of die gedachten en herinneringen wel correct zijn. Helaas heb ik de overtuiging dat dat zo is: je neemt kennis van informatie waar je 'last' van kunt krijgen zonder te weten of die informatie wel klopt. En dan geldt dit ineens voor álle betrokkenen: bewoners van de omgeving, familieleden van slachtoffers, maar ook voor hulpverleners.

Ik heb mij in de jaren na de ramp veel beziggehouden met het thema PTSS. Bij hulpverleners dan. Hoe ga je om met je ervaringen. Hoe geef je dat een plek. Als ik voor mijzelf spreek dat weet ik dat er niet van PTSS sprake was in de eerste jaren na de ramp. Maar wat ik wel weet is dat ik meer last had van de onduidelijkheden en de geruchten, dan van de werkzaamheden op de rampplek zelf. En met mij vele anderen.

Ieder mag er 't zijne van denken, maar ik ben erg blij met recente publicaties van Henk Pruis; hier aanwezig. Recent heeft hij een aantal hardnekkige geruchten op vakbekwame wijze ontzenuwd. Helaas, zeg ik erbij: ik had ieder die hier aanwezig is het gegund zijn visie dertig jaar eerder te hebben leren kennen. Het is mooi, maar het stemt ook verdrietig. Veel mensen hebben jarenlang last gehad van angstige gedachten die, bij veel meer transparantie en openheid, eerder ontzenuwd hadden kunnen worden. En dat geldt voor getroffen bewoners en familieleden én voor hulpverleners.

En hiermee kom ik terug op het begin van mijn speech. Want hoe je het ook wendt ook keert: wat 'we' beleefd hebben komt uiteindelijk toch bij elkaar.

Ooit schreef ik over de Bijlmerramp een beetje blufferig in een brandweercolumn dat het 'mooi' daar een rol te hebben mogen vervullen. In een later boek over nazorg voor hulpverleners schrijf ik al meer beschouwend over 'hoe je de Bijlmerramp hebt kunnen beleven'. En zou ik er nú een boek schrijven dan komt het weer een stap dichterbij: wat heeft het met MIJ gedaan.

Want het is mooi om hulpverlener en brandweerman te mogen zijn. Maar veel mooier en eerlijker is het om stil te staan bij wat het BETEKEND heeft. Wat het met mij, met u, met ieder hier aanwezig heeft gedaan.

De bescheidenheid in mijn eerste zinnen past nog steeds: de échte getroffen zijn zij die familieleden hebben verloren. Maar wat wel vast staat is dat het samen GEDENKEN steeds belangrijker wordt. We stapten, ongewild en onverwacht, SAMEN een pijnlijke fase van de geschiedenis in. En het nadenken en gedenken mag nooit verstommen. Sterker nog: het is misschien wel belangrijker dan ooit. We blijven dat doen: Hulpverleners, bestuurders, slachtoffers. Hand in hand. We blijven dat doen tot de laatste getuige van de Bijlmerramp zijn ogen sluit.

Ik wens de hier aanwezige familieleden van slachtoffers van toen sterkte om dit verlies, ook na zo veel jaren, te moeten dragen.